

POVODOM

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu
historijuBroj 36, godina XVIII
novembar, 2013.

© Monos 2013

Deset godina od smrti Alije Izetbegovića

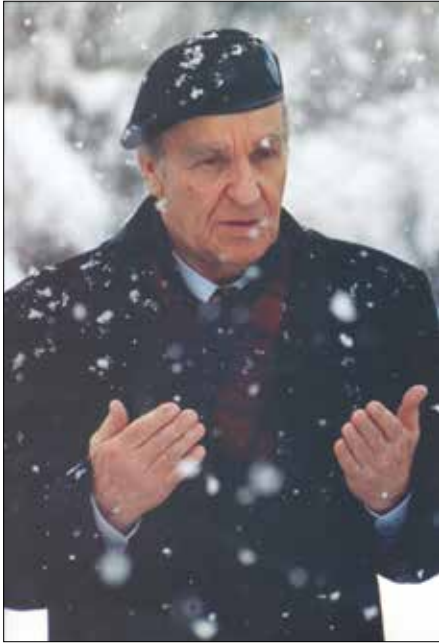
Redakcija

Ove jeseni se navršava punih deset godina od smrti Alije Izetbegovića (1925.-2003.), predsjednika Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine. Alija Izetbegović je ličnost bogate, zanimljive i osebuje biografije: pravnik, intelektualac i publicist, žrtva režimskog jednoulmlja i politički osuđenik, osnivač i vođa stranke koja izrasta u pokret nacionalnog preporoda Bošnjaka, konačno – čovjek koji je, voljom naroda i građana, vodio našu zemlju i bošnjački narod kroz vrtlog urušavanja i raspada Jugoslavije, osamostaljena i proglašavanja nezavisnosti Bosne i Hercegovine, te odbrane i očuvanja opstojnosti ove zemlje, u demokratskom otporu velikodržavnim ideologijama i zlu koje su one nosile, zlu agresije, fašizma i genocida. U tom smislu, njegov historijski doprinos je nemjerljiv.

Ipak, u jednom društvu poput ovog u kome živimo, nedoraslom i neosvijještenom – i građanski, i demokratski, i historijski, i nacionalno, ličnosti poput Alije Izetbegovića se ne tretiraju onako kako bi to bio slučaj u nekoj normalnoj zemlji. O takvim ličnostima se danas kod nas ponajmanje traži i čuje sud historičara. O njima, naprotiv, govore i pišu mahom novinari, kolumnisti, publicisti, politolozi i drugi. Većina njih se afirmativno izražava o historijskoj ulozi prvog predsjednika Bosne i Hercegovine. U nekim se prilikama, istina, mogu čuti i negativne ocjene, pa i teške optužbe na Izetbegovićev račun, ali to se uglavnom izriče u kontekstu političke borbe i dneвно-političke propagande, izvan ozbiljnih rasprava i naučnog diskursa. Neutemeljene kritike nije teško naučno osporiti, ali su neke od njih toliko puta ponavljane da su postale ono što se u teoriji odnosa s javnošću naziva *spi-*

POVODOM

novima. Nепrestano ponavljane, one su, u duhu one izreke da višestruko ponovljena laž postaje istina, oblikovale dio javnog mišljenja. Pri tome se oni koji ponavljaju takve tvrdnje uopće ne obaziru na činjenicu da one počivaju na iskrivljenim interpretacijama, tendencioznim poluistinama, riječima grubo istrgnutim iz konteksta ili pak na potpunim, pa i krajnje stupidnim izmišljotinama (tobožnje “zlatne kašike”). Ideološko-politička motivacija je neosporna. Alija Izetbegović i njegov historijski doprinos za dio je bošnjačke političke scene danas unosan politički kapital, iskoristiv za pridobijanje potencijalnih glasača; valjda je to razlog što, onda, iz suprotnog ideološko-političkog tabora nastoje osporiti, omalovažiti i ocrniti sve ono što je predsjednik Izetbegović uradio, često ne birajući sredstva. A to je, ruku na srce, daleko gore, nečasnije i opasnije – po Bošnjake u cjelini, ali i po samu BiH. Kao predsjednik Predsjedništva, najvišeg političkog tijela i civilnog rukovodstva svih

odbrambenih struktura, Alija Izetbegović je neosporno autoritet odbrane Bosne i Hercegovine. Njegova ličnost je, ujedno, i jedan od simbola pravedne, demokratske i antifašističke borbe protiv zla velikodržavnih ideologija, agresije i genocida. Izetbegović je vodio tu borbu, iskreno u nju vjerovao i oblikovao joj smjer. To su naprosto materijalne činjenice. Pokušavati osporiti te činjenice i grubo udarati na ličnost Alije Izetbegovića znači istovremeno osporavanje samog karaktera rata u Bosni i Hercegovini i udaranje na čast i dignitet odbrane ove zemlje. Takvo nešto, s druge strane, itekako odgovara onim mračnim ideološkim i političkim snagama koje su i organizirale agresiju na Bosnu i Hercegovinu, pa se sasvim logično nameće pitanje: imaju li možda bjesomučni napadi na lik i djelo Alije Izetbegovića, od pojedinaca iz bošnjačke sredine i drugih koji tvrde da djeluju s “probosanske” pozicije možda i neku dublju pozadinu?

Ali, naposljetku, nije to pitanje ni bitno. U političkom, nacionalnom, demokratskom i građanskom sazrijevanju Bošnjaka i njihovi će politički predstavnici, kao i svi oni koji se smatraju inteligencijom, te društvenim i javnim djelatnicima, na koncu morati shvatiti da Alija Izetbegović i njegovo djelo predstavljaju trajnu vrijednost, kako bošnjačkog naroda u cjelini, tako i svih bosanskohercegovačkih patriota, te onih koji se predstavljaju sljedbenicima progresivnih demokratskih ideja i/ili antifašizma. U tom smislu, Alija Izetbegović treba da stoji iznad svake dnevne politike. Sjećanje na Aliju Izetbegovića, isto tako, pripada cjelokupnom bošnjačkom narodu i nije niti smije da bude ičiji monopol, pa tako ni SDA, uprkos činjenici da je Alija Izetbegović bio osnivač i prvi predsjednik te stranke. Uostalom, SDA je već odavno od boš-

njačkog nacionalnog pokreta prerasla u modernu političku stranku, jednu od više njih koje se bore za bošnjačke glasove.

Konačno, ono najvažnije – životom i djelom Alije Izetbegovića trebaju se prvenstveno baviti historičari, istraživači i naučno-istraživačke ustanove, koji će na osnovu historijskih izvora i sagledavajući kontekst vremena i prilika u kojima je Izetbegović djelovao, ponuditi objektivnu ocjenu svega onoga što je uradio i ostvario.¹ Za sada, može se kazati da Alija Izetbegović u svojoj borbi za Bosnu i Hercegovinu i bošnjački narod nije načinio niti jednu stratešku grešku: u vrijeme zahuktalog nacionalizma predstavljao je glas razuma i zalagao se za očuvanje Jugoslavije, kao reformirane i demokratske države, te zajednice ravnopravnih naroda, u kojoj bi i Bosna i Hercegovina imala ono mjesto koje joj je bilo zagarantirano još i odlukama AVNOJ-a i ZAVNOBiH-a. Kada se, istupanjem Slovenije i Hrvatske, Jugoslavija nepovratno raspala, Izetbegović pokreće održavanje referenduma o nezavisnosti, na kome se dvije trećine građana Bosne i Hercegovine izjašnjava pozitivno, te se bori za međunarodno priznanje zemlje. Za cijelo to vrijeme, zalagao se za mir, izbjegavanje sukoba, smirivanje tenzija. No, još od prve polovice 1991. godine, u granicama mogućnosti koje su pružale ondašnje prilike, inicira organizaciju odbrane Bosne i Hercegovine, kroz Patriotsku ligu, Savjet za nacionalnu odbranu itd., istovremeno se boreći protiv destruktivnog djelovanja onih koji su Bosnu i Hercegovinu i nje-

ne odbrambene mogućnosti već uveliko razgrađivali.

Sama odbrana Bosne i Hercegovine je vjerovatno najveće Izetbegovićevo postignuće i najkrupnija historijska zasluga, koju mu niko ne može osporiti. Mit o “samoorganizovanju naroda” je, realno gledajući, rezultat politički motviranog ideološkog revizionizma, jer je SDA, kao vodeća politička snaga u državi, koja je ispravno procjenjivala političku situaciju, odigrala historijsku ulogu u organizaciji odbrane Bosne i Hercegovine i postavila temelje na kojima je kasnije izgrađena Armija Republike Bosne i Hercegovine. Ulogu vrhovnog komandanta Armije je imalo Predsjedništvo, odnosno Alija Izetbegović kao njegov predsjednik. U tom smislu, Izetbegović je oblikovao i usmjeravao strategiju odbrane zemlje, koja je ostala nepromijenjena, uprkos svim pritiscima iz okruženja i svijeta. “*Svugdje postoje strategija i taktika*” – naglasit će Izetbegović kasnije u jednom intervjuu – “*Ljudi to često ne razlikuju i brkaju. Naša strategija je bila: cjelovita, demokratska Bosna i Hercegovina.*”

Naredne tri i po godine, Izetbegović je predvodio borbu za Bosnu i Hercegovinu, istovremeno pregovarajući i, uprkos svim pritiscima, ostajući čvrsto na liniji cjelovite BiH u njenim historijskim granicama. Svjestan ograničenih mogućnosti sa kojima je raspolagao, strateške nadmoći neprijatelja i raspoloženja međunarodne zajednice, u prvom redu velikih sila, iskoristio je historijsku priliku koja mu se ukazala, potpisavši mirovni sporazum u Daytonu, kojim je okončano dalje ubijanje i stradanje u Bosni i Hercegovini, posebno među Bošnjacima, ali kojim je ostala sačuvana Bosna i Hercegovina u svojim historijskim i međunarodno priznatim granicama. Potpisivanje Daytonskog sporazuma je bila historijska šansa

¹ Nedavno je na Sveučilištu u Zagrebu odbranjena prva doktorska disertacija koja se bavi Izetbegovićem, tačnije njegovom političkom djelatnošću od 1990. do 2000. godine (disertaciju je odbranio Admir Mulaosmanović, naučni saradnik Instituta za istoriju u Sarajevu, pod mentorstvom prof. dr. Ive Banca). Nadajmo se da će sličnih naučno-istraživačkih poduhvata biti i u budućnosti.

koju Izetbegović nije propustio – za razliku, recimo, od političkih vođa Palestina ili Čečena, koji su u takvim dilemama umjesto kompromisa i nepravdnog mira odabrali nastavak rata, odabrali i kasnije pretrpjeli poraz. Ipak, ne treba smetnuti s uma da su Bosna i Hercegovina i bošnjački narod bili osuđeni na nestanak, tako da je i “sam naš opstanak naša pobjeda”, kako je to Izetbegović kazao za jedan strani list.

Važno je naglasiti da Alija Izetbegović interese Bosne i Hercegovine nikada nije podredio interesima bošnjačkog naroda: naprotiv, izjavio je da za njega to dvoje nikada nije bilo proturječno: *“interesi bošnjačkog naroda su bili potpuno identični sa interesima države Bosne i Hercegovine. Jak i organizovan bošnjački narod je bio uvjet opstanka Bosne i Hercegovine. Za mene je borba za bošnjački narod uvijek značila borbu za Bosnu i Hercegovinu. Te ravni nisu bile ni pod kakvim uglovima, već potpuno u istoj osi... Braneći interese bošnjačkog naroda smatrao sam da branim i Bosnu i Hercegovinu kao najviši interes njegov.”*

Obilježavajući na svoj način desetu godišnjicu smrti Alije Izetbegovića, “Gračanički glasnik” u ovom broju objavljuje nekoliko priloga posvećenih uspomeni na rahmetli Predsjednika. Činimo to kao časopis koji nastoji ostvariti specifičnu kulturnu misiju u jednoj lokalnoj bosanskohercegovačkoj sredini, uključujući razvoj i oblikovanje historijske svijesti, te afirmiranje pozitivnih vrijednosti. Istovremeno, ne treba zaboraviti da je Alija Izetbegović svojim porijeklom vezan za geografsko područje koje bismo mogli označiti širom okolinom Gračanice, a i dobar dio Drugog svjetskog rata je proveo na području Posavine (krijući se od vlasti NDH i mobilizacije). Postoje, stoga, i neki zavičajni motivi.

Ovom prigodom, objavljujemo priloge naših saradnika iz Sarajeva, Gračanlija po rođenju. Umirovljeni general Armije RBiH Fikret Muslimović, savjetnik za vojna pitanja u Predsjedništvu i član Štaba Vrhovne komande, odnosno Generalštaba Armije RBiH, bliski saradnik predsjednika Izetbegovića tokom agresije na BiH, sačinio je analizu političkih stavova Alije Izetbegovića, iz koje se jasno uočava njegovo zalaganje za cjelovitu Bosnu i Hercegovinu, kao demokratsku državu ravnopravnih naroda i građana, u njenim međunarodno priznatim granicama. Nihad Halilbegović, predratni i ratni sekretar za narodnu odbranu grada Sarajeva, komandant prvog štaba Patriotske lige i jedan od organizatora odbrane, neposredni je svjedok Izetbegovićevih političkih stavova i djelovanja i u tom smislu je napisao obiman memoarsko-historiografski prilog koji oslikava više važnih i zanimljivih epizoda u životu i djelovanju Alije Izetbegovića. Ovom prilikom se podsjećamo i dviju ratnih posjeta predsjednika Izetbegovića općini Gračanica. O prvoj od njih, iz novembra 1993. godine, kraći tekst je priredio Edin Šaković, a što se tiče druge, iz oktobra 1994. godine, objavljujemo jednu ratnu reportažu Atifa Kujundžića, našeg dugogodišnjeg saradnika, koji je tokom agresije bio pripadnik press-službe 117. brdske brigade Lukavac i urednik ratnog lista “Domovina”. Uz ovaj tekst, donosimo i skeniran članak iz gračaničkog lista “Biljeg vremena”, koji govori o toj posjeti, a čiji je autor Mirzet Hamzić. Konačno, prilažemo i jedan izbor Izetbegovićevih izjava i citata, koji ilustriraju njegovu političku filozofiju, ali prije svega i ljudsku dimenziju.